

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

משימת הערכה בעברית לכיתה ז'

משימת אמצע שנה

משך הבחינה: 90 דקות
אין שימוש בחומר עזר

שם: _____

כיתה: _____

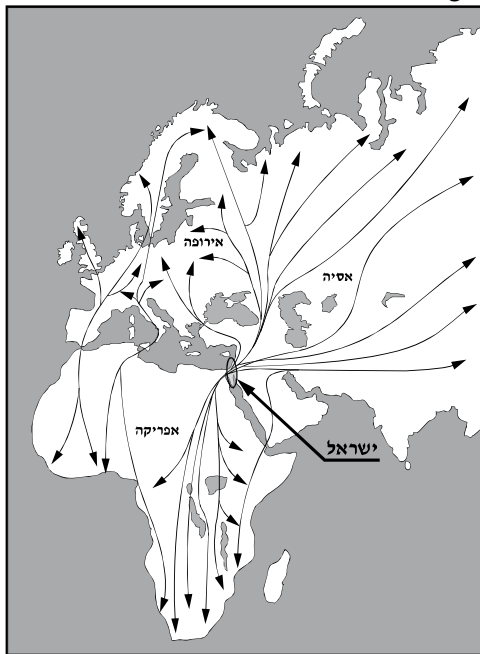
פרק ראשון

קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלות שאחריו.

נדידת הציפורים

מעובד לפי מאמרם של ד"ר יוסי לשם ומר עופר בהט, שהתפרסם באתר האינטרנט "המרכז לטיפוח ציפורי הבר בחצר הבית" – www.yarbirds.org.il.

בכל שנה, באביב ובסתיו, אפשר לראות להקות ציפורים החולפות בשמי הארץ. מעבר של להקות ציפורים מארץ לארץ הוא חלק מתופעה הנקראת "נדידת ציפורים". פעמיים בשנה הציפורים נודדות במסלולים קבועים יחסית, ומחליפות אזורי מחיה חורפיים באזורי מחיה קיציים. כאשר מגיע הסתיו, ציפורים החיות בחצי הצפוני של כדור הארץ נודדות דרומה, ובאביב הן נודדות בחזרה צפונה כדי לקנן.

20 מפת מסלולי נדידת הציפורים

מספר הציפורים הנודדות בעולם בשנה הוא כ-11 מיליארד, ומעל ישראל חולפות כ-500 מיליון ציפורים פעמיים בשנה. המספר הגדול של הציפורים שחולפות בשמי ישראל, הוא תופעה מיוחדת ברמה בין-לאומית. ישראל נמצאת בנקודת מפגש של שלוש יבשות – אסיה, אירופה ואפריקה, ולפיכך מתנקזים אליה סוגים שונים של ציפורים במעופן מן הצפון אל הדרום, ובחזרה.

הציפורים נמצאות באביב ובקיץ בארצות הצפון בשל שפע המזון המצוי אז במקומות אלה ובשל שעות היום הארוכות. בתנאים כאלה קל יותר לציפורים לאסוף מזון בכמות מספקת, וכך הצאצאים עולים במשקל בתוך זמן קצר. בחורף, כיוון שמזג האוויר מתקרר, ויש קושי במציאת מזון, הציפורים והצאצאים שפגרו נודדים דרומה לאזורים חמים, שבהם המזון זמין יותר.

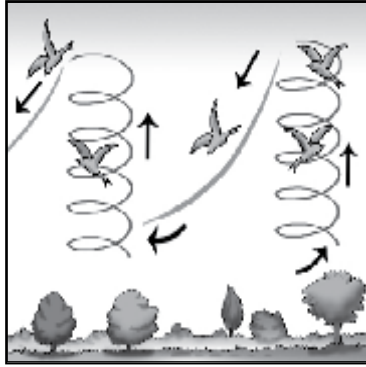
בזמן הנדידה הציפורים נוחותות לחניות ביניים לשם מנוחה ולמציאת מזון. חלק מהמזון שהן אוכלות לפני תחילת המסע ובזמן החניות, נאגר בגופן כשומן. כך עולה משקל גופן, ולעתים כמעט מוכפל. השומן הנאגר בגופן הוא ה"דלק" הנדרש למסע. ככל שהציפור קטנה יותר, כך כמות השומן שהיא יכולה לשאת קטנה יותר. לכן ציפורים קטנות אינן יכולות לעמוד במסעות ארוכים ללא חניות ביניים.

25

קיימים כמה אופני תעופה, למשל חתירה ודאייה. החתירה אופיינית לציפורים קטנות שעפות בשעות הלילה. בחתירה נדרשת פעילות רבה של הציפור המתקדמת באמצעות חבטות כנף מרובות. לעומת זאת בדאייה, שהיא ריחוף באוויר בכנפיים פרוסות, נדרשת מהציפור פעילות פחותה יותר. הדאייה מאפיינת ציפורים גדולות וכבדות יחסית, שהן בעלות שטח כנפיים גדול. ציפורים אלה מתקדמות בתעופתן בעזרת טרמיקות¹ הנוצרות ביום מעל היבשה.

30

¹ טרמיקות הן זרמים של אוויר חם העולה למעלה.

דאייה באמצעות טרמיקות

באמצעות הטרמיקות הציפורים מתרוממות ודואות לגובה, ומשם הן גולשות מטה ומחפשות את הטרמיקה הבאה, וכך הן מתקדמות. נדידה בלהקות מקילה על הציפורים למצוא טרמיקות. בניגוד לציפורים הקטנות הנוודות גם מעל הים, הציפורים הגדולות נוודות רק מעל היבשה, שכן מעל הים לא נוצרות טרמיקות.

35

מאז ומעולם עוררה תופעת הנדידה שאלות רבות אצל מדענים. כבר בימי קדם עקבו בני האדם אחרי התופעה המופלאה הזו, אולם המחקר המדעי בתחום זה התחיל רק במאה ה-19. גם כיום המדענים חוקרים את התנהגות הציפורים ואת מבנה גופן כדי להבין איך הן מצליחות לנדוד למרחקים ארוכים. כמו כן נחקרים מסלולי הנדידה ואתרי החנייה שלהן.

40

כדי לדעת מאילו ארצות באות הציפורים ולהיכן הן עפות, החוקרים משתמשים בכמה שיטות. אחת השיטות היא איסוף נתונים באמצעות תצפית אנושית. שיטה אחרת היא שיטת הטיבוע. בשיטה זו לוכדים את הציפור, מצמידים טבעת אלומיניום קלה לרגלה, ולאחר מכן משחררים אותה. על הטבעת חרוטים שם התחנה שבה הוצמדה הטבעת, ו"המספר האישי" של הציפור. במהלך הטיבוע נרשמים פרטים רבים על הציפור ועל לכידתה, כגון מקום, תאריך, גיל ומידות שונות של איברי הציפור. את הטבעות אפשר לזהות בכל העולם, וכך עוקבים אחר מסלול הנדידה של כל אחת מן הציפורים.

45

50

התנגשות של ציפורים במטוסים

בעונת הנדידה של הציפורים עלולות להתרחש תאונות מטוסים עקב התנגשות בציפורים. ציפור יכולה לנפץ במעופה חלון של מטוס או להישאב אל תוך המנוע שלו וכך לגרום להתרסקותו. איסוף מידע על נתיבי התעופה של הציפורים ועל גובה מעופן נועד בין השאר למנוע התנגשות בין הציפורים למטוסים.

שיטה נוספת למעקב אחר הציפורים היא באמצעות מכ"ם². המכ"ם הוא מכשיר הנמצא על הקרקע, ויכול למסור מידע על ציפורים הנמצאות במרחק של כ-50 ק"מ ממנו (לכל כיוון). המכ"ם מוסר מידע על גובה מעופן של הציפורים, על כיוון תעופתן ועל המהירות שלהן.

55

שיטה חדשנית יותר למעקב אחר הציפורים היא באמצעות מְשִׁדֵר. משדר זעיר המוצמד לגב הציפור שולח אותות הנקלטים על ידי לְוִיָּן מְצִרְפֵּת בשם אֶרְגוֹס. כל 90 דקות מתקבל מן הלוויין מידע מדויק על מיקומה של הציפור.

60

ידע רב הצטבר עד כה בנושא נדידת הציפורים, אבל שאלות רבות עדיין נותרו פתוחות, והמחקר בנושא זה נמשך בכל רחבי העולם.

² מכ"ם = ראשי תיבות של "מגלה כיוון ומרחק"

השאלות

ענו על כל השאלות שלפניכם.

שאלה 1 (4 נקודות)

השלימו את הטבלה הבאה על-פי הכתוב בטקסט.

	ציפורים גדולות	סוג הציפורים תבחינים
		אופן התעופה
גם מעל הים וגם מעל היבשה		אזור התעופה

שאלה 2 (4 נקודות)

חוקרים שעקבו אחר נדידת הציפורים גילו **שלא כל** הציפורים שורדות במהלך נדידתן. כתבו שתי סיבות אפשריות לכך.
א. לפי הטקסט:

ב. לפי הקטע הנלווה הכתוב במסגרת שבעמוד 3:

שאלה 3 (3 נקודות)

מהו תפקידה של הערת השוליים בתחתית עמוד 3?

- א. להדגים מושגים מן הטקסט.
- ב. להסביר מושגים המופיעים בטקסט.
- ג. להדגיש הסברים המופיעים בטקסט.
- ד. להפנות למקור מידע נוסף שאינו בטקסט.

שאלה 4 (3 נקודות)

במשפט הבא נעשה שימוש במירכאות: השומן הנאגר בגוף הציפורים הוא ה"דלק" הנדרש למסע (שורה 24).

באיזה מן המשפטים הבאים יש למירכאות תפקיד זהה לתפקידן במשפט זה?

- א. החקלאים "מתים על" הציפורים שחונות בשדה שלהם.
- ב. במהלך המעקב נוצרת לכל ציפור "תעודת זהות".
- ג. מיכל אמרה: "מעניין לצפות בציפורים נודדות".
- ד. שם הספר הוא "ציפור הנפש".

שאלה 5 (3 נקודות)

בשורות 24-25 כתוב: "ככל שהציפור קטנה יותר, כך כמות השומן שהיא יכולה לשאת קטנה יותר".

למה הכוונה במשפט זה?

- א. כמות השומן שכל ציפור יכולה לשאת תלויה בגודלה.
- ב. ציפורים קטנות אינן יכולות לשאת עֵמֶן שומן.
- ג. ציפור גדולה צריכה כמות קטנה של שומן.
- ד. כמות השומן שציפור יכולה לשאת מושפעת מאורך המסע.

שאלה 6 (4 נקודות)

במשפטים הבאים יש מילים מודגשות.

כתבו מתחת לכל משפט אם המילה המודגשת היא **שם עצם**, **שם תואר** או **פועל**.

א. שורות 41-42: "גם כיום המדענים **חוקרים** את התנהגות הציפורים ואת מבנה גופן..."

ב. שורה 44: "כדי לדעת מאילו ארצות באות הציפורים ולהיכן הן עפות, **החוקרים** משתמשים בכמה שיטות".

שאלה 7 (5 נקודות)

האם לשאלות הבאות יש תשובה בטקסט?

סמנו עבור כל אחת מהשאלות **יש** או **אין**.

יש **אין**

₁ ₂

1. כמה ציפורים חולפות מעל ארצנו בנדידתן?

₁ ₂

2. מהם סוגי המזון שהציפורים ניזונות ממנו בדרכן?

₁ ₂

3. האם יש קשר בין גודל הגוף של הציפור לאופן תעופתה?

₁ ₂

4. מהם הנזקים שגורמות הציפורים לחקלאות?

₁ ₂

5. מהם שמות כל הארצות המשתתפות בחקר הציפורים הנודדות?

שאלה 8 (3 נקודות)

מהו תפקידו של האיור שבעמוד 3?

א. להציג את כיווני הנדידה של הציפורים.

ב. להראות כיצד ציפורים משפיעות על כיוון זרימת האוויר.

ג. להדגים כיצד ציפורים נעזרות בזרמי אוויר כשהן עפות.

ד. להמחיש נדידה של ציפורים בלהקה.

פרק שלישי

קראו את הטקסט שלפניכם, וענו על השאלות שאחריו.

העיסוק בספורט

מעובד לפי מאמרו של משה טלסניק, "ספורט כאמצעי לצמצום אלימות בקרב בני נוער", שהתפרסם ב"עיונים בחינוך, בחברה, בטכנולוגיה ובמדע", בהוצאת רשת אורט ישראל, גיליון 3, אוקטובר 2006.

- ליצרן המכוניות הנרי פורד מיוחסת האמירה: "עיסוק בספורט הוא קשקוש גמור. אם האדם בריא, הוא אינו זקוק לספורט, ואם הוא חולה, אסור לו לעסוק בספורט!" מדבריו אפשר להסיק שאין כל צורך להפעיל את הגוף ולעסוק בפעילות ספורטיבית. דברי הנרי פורד מעוררים חיוך, אך למעשה אין בהם ממש. לדעת הרפואה המודרנית, העיסוק בספורט מאריך את תוחלת החיים ומשפר את איכותם. הוא מאפשר לשמור על בריאות הגוף והנפש, מפתח את האישיות ואת כישורי החשיבה של העוסקים בו, ומסייע להם להיות בני אדם טובים יותר.
- ספורט הוא פעילות הדורשת מאמץ פיזי ומפתחת את כושרו הגופני של האדם. פעילות ספורטיבית היא בדרך כלל בעלת מבנה מוסכם ומערכת חוקים קבועה, כמו כדורגל, כדורסל או ג'ודו.
- 5 מי שעוסק בסוג ספורט כלשהו יכול לשפר לא רק את בריאות הגוף, אלא גם את בריאות הנפש. מחקרים רבים מצאו כי פעילות גופנית משפרת בדרך כלל את ההרגשה, בייחוד אם נמצאים במצב רוח רע או אם מתוסכלים. פעילות גופנית מאפשרת לאדם העוסק בה להפחית בצורה מבוקרת מתח, כעס ואף תוקפנות. אין מדובר רק בענפי ספורט של אומנויות לחימה (אגרוף, היאבקות ועוד), אלא גם באימוני ספורט בחדר כושר, במשחקי כדור, בשחייה ועוד.
- 10 גם בתחום פיתוח החשיבה יש לספורט השפעה רבה. העיסוק בספורט דורש יכולת לקבל החלטות במהירות בסביבה משתנה. לדוגמה, במשחק כדורגל צריך לקבל החלטה למסור את הכדור לשחקן הנכון, ולהיות במקום הנכון במגרש כדי להבקיע שער. העיסוק בספורט דורש גם יכולת להסיק מסקנות במצבים שונים. לדוגמה, בקרב ג'ודו צריך לדעת להסיק מסקנות לנוכח מהלכים שונים של היריב.
- 15 העיסוק בספורט מסייע לפיתוח משמעת עצמית. הוא מחייב שמירה על כללי המשחק והתמדה, כגון אימון סדיר והתייצבות כמה פעמים בשבוע בחדר כושר. המשמעת העצמית מתבטאת גם בהקפדה על תזונה מאוזנת ועל שינה סדירה.
- 20 ספורט גם מפתח ערכים כמו הוגנות וסובלנות. "הרוח הספורטיבית" מחייבת את הספורטאי בכל ענפי הספורט לכבד את שאר השחקנים ללא קשר למוצאם, לדתם או למינם. הספורטאי צריך לנהוג ביושר כלפי חברי קבוצתו, כלפי מתחריו, כלפי השופטים וגם כלפי הקהל. שמירה על הערכים האלה מפתחת אצל הספורטאי תרבות של משחק הוגן. ואכן במקומות שונים ברחבי הארץ שיש בהם חוגי ספורט לבני נוער, דווח על שיפור בהתנהגות ואפילו על ירידה ניכרת במעשי אלימות בקרב הצעירים שהשתתפו בחוגים אלה.
- 25

30 אולם אין להתעלם מן העובדה שבצד ההשפעות החיוביות של העיסוק בספורט, עיסוק זה מלווה לעתים גם בתופעות שליליות, כגון אלימות, רמאות והיעדר כבוד. אלימות – למשל כאשר השחקנים מנסים לפגוע בכוונה בשחקני הקבוצה היריבה. רמאות – למשל כאשר מנסים לנצח בדרכים לא כשרות ואין שומרים על כללי המשחק. היעדר כבוד – למשל כאשר מתייחסים באופן מְבֻזָּה ליריב ומגלים חוסר סובלנות כלפיו.

35 כדי ליהנות מהיתרונות שמעניקה פעילות ספורטיבית, וכדי להימנע מתופעות שליליות, יש צורך ביד מכוונת שתגרום לבני האדם להפיק את המַרְב מכל פעילות גופנית כבר מגיל צעיר. כדי שתלמידים יפיקו את המַרְב מספורט על מערכת החינוך להגדיל את מספר השעות של החינוך הגופני במערכת השעות בבתי הספר. כיום מחויבים תלמידי ישראל רק בשעתיים שבועיות של חינוך גופני. התועלת שתצמח מהוספת שעות של עיסוק בספורט תהיה רבה לא פחות מהוספת שעות תרגול במקצועות אחרים. בשיעורי הספורט בכיתות ובמגוון פעילויות הספורט הבית ספריות חשוב להדגיש את פיתוח הערכים של הוגנות וסובלנות, את פיתוח 40 כישורי החשיבה והאישיות של התלמידים ואת השמירה על בריאות הגוף והנפש. יש לזכור כי פעילות ספורטיבית באשר היא, תורמת לא רק לפרט, אלא גם לחברה כולה.

© כל הזכויות שמורות להוצאת רשת אורט ישראל.

השאלות

שאלה 13 (3 נקודות)

מה ההגדרה של ספורט על-פי הטקסט?

שאלה 14 (6 נקודות)

בטקסט מוצגות **השפעות חיוביות** של העיסוק בספורט על האדם בכמה תחומים. השלימו את הטבלה הבאה על-פי המידע המופיע בטקסט.

התחום	דוגמה להשפעה חיובית
1. בריאות הנפש	
2. כישורי חשיבה	
3. אישיות	פיתוח משמעת עצמית
4. ערכים	

שאלה 15 (3 נקודות)

באילו שורות כותב הטקסט מתאר את החסרונות של העיסוק בספורט?

- א. בשורות 1–6
- ב. בשורות 10–14
- ג. בשורות 29–33
- ד. בשורות 37–39

שאלה 16 (3 נקודות)

בשורות 4-5 כתוב: "... העיסוק בספורט מאריך את תוחלת החיים..."

מה פירוש הביטוי **תוחלת החיים** במשפט זה?

- א. דרך חיים
- ב. חלק מהחיים
- ג. ערך החיים
- ד. משך החיים

שאלה 17 (3 נקודות)

מדוע כותב הטקסט מצטט את הנרי פורד?

- א. כדי להציג את אישיותו המעניינת של הנרי פורד.
- ב. כדי למשוך את תשומת לבו של הקורא.
- ג. כדי לעודד את הקורא להסכים עם הנרי פורד.
- ד. כדי לשכנע את הקורא שאדם בריא אינו זקוק לספורט.

שאלה 18 (3 נקודות)

לדעת כותב הטקסט, יש צורך ביד מכוונת שתגרום לבני האדם להפיק את המרב מפעילות גופנית (שורות 34-35).

כתבו את הביטוי **יד מכוונת** רק במשפטים שבהם ביטוי זה מתאים.

1. הורים משמשים _____ לילדיהם.
2. נחוצה _____ כדי ליצור אווירה של סובלנות בכיתה.
3. את הלכלוך בכיתה אספה _____.
4. אם תרים _____ נדע במי בחרת לנציג הכיתה למועצה.
5. כדי לבחור ספר קריאה רצוי שתהיה _____ של ספרנית.

שאלה 19 (5 נקודות)

לפניכם קטע ממחקר שנערך על פעילות גופנית. קראו את הקטע וענו על השאלה שאחריו

פעילות גופנית משפרת הישגים לימודיים

מעובד לפי מאמרו של טל עזר

<http://www.baba-mail.co.il/content.aspx?emailid=13124>

ממחקר שנערך לאחרונה על ידי מדענים מהולנד התגלה שילדים יכולים לשפר את הביצועים שלהם בכיתה על ידי משחק בחצר. ליתר דיוק פעילות גופנית יכולה לשפר הישגים לימודיים בקרב ילדים ובני נוער.

המדענים שאבו נתונים מ-14 מחקרים קודמים והתבססו על מדגמים מקיפים של בין 53 ל-12,000 משתתפים בין הגילאים 6-18. כל המחקרים בחנו את הקשר בין פעילות גופנית להישגים לימודיים באמצעות כלי מדידה אמינים, בין אם בניסויים אקטיביים ובין אם בתצפיות.

האם לדעתכם, כותב המאמר "עיסוק בספורט" היה תומך במסקנת המחקר? נמקו את דבריכם.

שאלה 20 (3 נקודות)

מהי הטענה העיקרית של כותב הטקסט?

- א. העיסוק בספורט משחרר לחצים, ולכן הוא תורם להפחתת אלימות.
- ב. העיסוק בספורט תורם לבריאות, ולכן רבים עוסקים בו.
- ג. העיסוק בספורט תורם לפרט ולכלל, ולכן חשוב לעסוק בו.
- ד. העיסוק בספורט מחנך לערכים, ולכן הוא תורם לפיתוח האישיות.

שאלה 21 (4 נקודות)

המורה ביקשה מהתלמידים לחבר כותרת נוספת לטקסט.

גלי הציעה: "נפש בריאה – בגוף בריא!"

יונתן הציע: "זה רק ספורט!"

לפי דעתכם, איזו משתי הכותרות מתאימה יותר לטקסט? נמקו את דבריכם.

שאלה 22 (5 נקודות)

לפניכם קטע שחסרים בו סימני פיסוק. הוסיפו במקומות המתאימים סימני פיסוק.

שימו לב, סימני הפיסוק האפשריים: נקודה, נקודתיים, מירכאות, סימן שאלה

אילו יכולות באות לידי ביטוי בעיסוק בספורט הכדורגלן אמר במשחק כדורגל יש צורך לדעת למסור את הכדור לשחקן הנכון ולהיות במקום הנכון כדי להבקיע שער

שאלה 23 (5 נקודות)

לפניכם צירופי מילים מתוך הטקסט.

כתבו ליד כל צירוף אם הוא צירוף **סמיכות** או צירוף של **שם ותוארו**.

סוג הצירוף	
סמיכות	כישורי חשיבה
	1. מערכת חוקים
	2. תופעות שליליות
	3. השפעה רבה
	4. היעדר כבוד
	5. חוסר סובלנות

דוגמה:

בהצלחה

(שימו לב לשאלון בעמוד הבא)

תלמידים יקרים,

לקראת סיום נשמח אם תשיבו על השאלות שלפניכם. הקיפו במעגל את התשובה הנכונה ביותר בנוגע אליכם.

א. המבחן היה לי

1. קל מאוד 2. קל 3. מעט קשה 4. קשה אוד

1. הקיפו את השאלות שהיה לכם קשה מאוד לענות עליהן:

5	4	3	2	1
10	9	8	7	6
15	14	13	12	11
20	19	18	17	16
		23	22	21

ב. אני נהנה ללמוד בשיעורי עברית

1. מאוד לא מסכים 2. לא כל כך מסכים 3. קצת מסכים 4. מסכים 5. מסכים מאוד

ג. חשוב ללמוד עברית

1. מאוד לא מסכים 2. לא כל כך מסכים 3. קצת מסכים 4. מסכים 5. מסכים מאוד

ד. קשה לי ללמוד עברית יותר ממוקצועות אחרים

1. מאוד לא מסכים 2. לא כל כך מסכים 3. קצת מסכים 4. מסכים 5. מסכים מאוד